

Posudek vedoucího na diplomovou práci **Pavliny Ducháčkové** Feminizace školství, PedF UK, 2012.

Předložená diplomová práce popisuje aktuální téma, které je předmětem zájmu nejen sociologie výchovy a vzdělání, ale především pedagogů, psychologů i genderových studií.

Práce se zabývá problémem feminizace školství v České republice, na některých místech ukazuje i situaci v zahraničí, samostatná kapitola je věnována srovnání s Francií.

Práce jako celek je kompilátem z literatury doplněným údaji školské statistiky. Je ovšem třeba říci, že rozsah literárních zdrojů, odečteme-li základní slovníky a statistické ročenky, je přece jen poněkud omezený.

Práce je dobře uvedena poměrně rozsáhlým hodnocením zdrojů.

Co se týká struktury celku práce, je třeba ocenit, že rozbor problematiky je uváděn historickým exkursem do problémů ženské emancipace, ženské práce a společensko-politické participace žen. Tato část se opírá o solidní literární základ. Jeví se však poněkud naddimenzovaná zejména proto, že se rozbíhá příliš do šíře, aniž jsou uvedené části více vztahovány k vývoji práce žen s dětmi, ve výchově a vzdělávání, ve školství. Rozsah tohoto textu se pak jeví jako dosti účelový.

Z hlediska věcného v analýzách a hodnocení zaměstnanosti a postavení žen někdy unikají významné historické rozdíly dané rozvojem technologií a sociálně třídní struktury. Tedy nejen kulturního vymezení. Mluví-li se totiž o problému ženské práce, nejčastěji se zapomíná, že ji nelze ztotožňovat se „zaměstnaností“ – to je pojem funkční až s nástupem modernizace, která postupně rozbila hospodaření domácností, v němž existovala do značné míry „přirozená dělba práce“ (srvn. např. Vodáková). Kdy v tomto hospodaření měla žena své místo – v případě hospodyně velmi nezávislé a prestižní. Tedy, že problém ženské ekonomické emancipace je historicky především problémem žen středních vrstev. V případě žen dolních a proletarizovaných vrstev stojí tento problém dosti odlišně.

Zajímavým ozvláštňením je srovnání obrazu feminizace školství v dobové filmové tvorbě první republiky a v 80. letech.

První dvě kapitoly otevírají cestu k 3. kapitole, která se již přímo zabývá feminizací školství. Vzhledem k stále diskutovaným otázkám profesionalizace školství se nejeví zde šťastné mluvit o „profesí“ učitele – učitelky, ale zejména v počátcích školství

spíše o povolání. Kombinuje se tu dále historický pohled s využitím statistik o podílu žen ve školství, jak mezi studenty, tak v učitelských sborech.

Co se týká využití statistických dat v práci, pak je škoda, že zřejmě díky času, který zůstal autorce k dispozici, případně i vzhledem k obtížnosti přístupu k některým zdrojům, máme přehled o feminizaci jen elementární. To se týká i dále analyzované otázky gender ve škole. Uvítali bychom např. přehledy míry feminizace ve skladbě žáků, učňů a studentů středních a vysokých škol (u těch zde je alespoň srovnání ČVUT a PedF) různého typu a směru. Zajímavé by bylo poznání diferencí feminizace učitelských sborů nejen škol různého stupně, ale i oborů (gymnází, zdravotnické školy, průmyslovky...).

Na základě literatury je zpracována kapitola o gender ve škole. I tady by byla zajímavá analýza problému, jak se právě díky feminizaci školství mění a vyvíjejí ony genderové stereotypy a skrytá kurikula.

Poněkud neústrojně a předimenzovaně se jeví v logice celku textu kapitola o motivaci učitelského povolání. I zde mohly být vybrány jen nejpodstatnější informace, významné pro popis a vysvětlení některých aspektů feminizace školství.

Celkově se práce jeví jako kompilát z relativně omezeného počtu zdrojů, zpracováváný v určité časové tísní. Je vidět snaha naplnit požadované penzum stránkového rozsahu. Celkově získaná informace je tak relativně omezená. Jinak text je poměrně čtivý (umožňuje to i využitá zvl. historická literatura), chyby jsou ojedinělé, formálně (odkazy, bibliografie) je práce v pořádku.

Přes uvedená kritická hodnocení práci doporučuji k obhajobě.

18. prosince 2012

Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.

Otázky k obhajobě:

1. Pokuste se dohledat statistiky ukazující diferencovanou míru feminizace (žáků, učňů, studentů a učitelských sborů) různých typů středních škol i uvnitř základních škol (I. a II. stupeň).

2. Pokuste se vyložit (do určité míry alespoň hypoteticky), zda a jak je genderová socializace ve škole ovlivněna genderovým složením učitelských sborů.